

Cejnková, Dana; Laskotová, Irena

I. etapa archeologického průzkumu NKP Špilberk

Archaeologia historica. 1986, vol. 11, iss. [1], pp. 171-173

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/139618>

Access Date: 04. 10. 2024

Version: 20241004

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

I. etapa archeologického průzkumu NKP Špilberk

DANA CEJNKOVÁ-IRENA LOSKOTOVÁ

Archeologický průzkum NKP Špilberku byl zahájen v souvislosti s celkovou rekonstrukcí hradu v prosinci 1984. Úkolem tohoto průzkumu je revize dosud známých poznatků o gotické podobě hradu a pokus o získání případných nových informací.

Vlastní práce započaly vyklížením prostor I. patra východního traktu hradu. Současné členění interiéru těchto prostor je výsledkem četných přestaveb, které probíhaly během celého trvání hradu. Poslední přestavba, která výrazně změnila podobu I. patra proběhla na počátku 2. světové války.

Po odstranění svrchního betonového koberce byly postupně odklizeny navážky, pocházející s největší pravděpodobností z poslední přestavby ve 40. letech. Jednalo se o velmi různorodou stavební suť, obsahující zlomky cihel, lomový kámen, zlomky kamenických článků, zbytky malt a písek. Zlomky keramiky, náhodně přimísené do této stavební suti jsou v druhotném uložení. Po vyvezení suti a obnažení částí gotických zdí I. patra a kleneb přízemních místností je možné částečně prokázat původní členění této části I. patra na:

1. gotickou čtyřbokou věž,
2. prostor nad průjezdem,
3. prostor velkého sálu (kaple?),
4. místnost za tímto velkým sálem.

ad 1. Hranolová věž zhruba čtvercového půdorysu má v současné době zachováno zdivo v původní mocnosti do úrovně I. patra. Zdivo je ubouráno do přibližně stejné výšky a na jeho vnější obvod je přistavěno zdivo I. a II. patra. Do vnitřního prostoru obvodové zdi věže je vezděna křížová cihelná klenba přízemní místnosti. Obvodové zdivo věže je vyzděno na vnější i vnitřní straně z hrubě opracovaných kamenů, kladených do nepravidelných řad a spojovaných silně hlinítopísčitou maltou. Vnitřek 340 cm mocné zdi tvoří drobnější lomové kameny prolévané maltou stejné kvality. Průzkumem byla zachycena neúplná západní polovina věže, část vnitřního SV rohu a část vnějšího zdiva jižní strany.

ad 2. Prostor nad průjezdem je vymezen jižní stěnou čtvercové věže a severní stěnou přízemního sálu. V úrovni I. patra byl předělen kamennou příčkou, plynule navazující na vnější zeď gotického hradu. V současné době je prostor vyplněn valenou cihelnou klenbou, tvořící strop průjezdu. Výzkumem bylo zjištěno, že toto zaklenutí nesouvisí s nejstarší gotickou částí hradu. V obou gotických zdech, které prostor mezi věží a gotickým sálem vymezují, byly nalezeny těsně nad patou valené klenby jednoduché kamenné konzoly, které původně nesly plochý trámový strop. V konzole zazděné v západní stěně byla zachována část tohoto nosného trámu.

Na východní stěnu této malé obdélníkové místnosti navázal menší prostor, jehož podobu zatím nelze přesně zjistit. Byl zde zachycen klenutý gotický pas vyzděný z drobných gotických cihel ve vzdálenosti 115 cm od vnější zdi hradu.

Později, při celkové přestavbě průjezdu, byla pod něj vyzděna valená klenba. V době původní funkce pasu byl mezi ním a vnější zdí hradu volný prostor, přepažený dřevěným trámem. Celá tato část měla zřejmě souvislost se zajištěním ochrany vchodu do hradu.

ad 3. Prostor velkého sálu byl zhruba totožný s půdorysem gotického sálu v přízemí. Jeho východní stěnu tvoří vnější zeď gotického hradu, na severní straně je oddělen masivní zdí od místnosti nad průjezdem. Západní, dvorní strana byla částečně ubourána, ale jsou v ní dosud uchovány některé původně uložené stavební články (portál). Jižní stěna byla při některé z velmi raných přestaveb ubourána a zachoval se z ní pouze kamenný pas, vyzděný z šikmo kladených úzkých kamenů, postavených kolmo na klenbu a propojených silnou vrstvou malty.

ad 4. Na jižní stěnu velkého sálu navazuje menší obdélníková prostora, silně narušená pozdějšími přestavbami. Půdorys této místnosti se kryje s půdorysem dvou klenutých polí nad schody přízemního sálu. Východní stranu tvoří zeď hradu, ve které bylo zjištěno gotické okénko se dvěma sedátky. Jižní kamenná stěna je dnes zachována pouze v JV rohu, kde byly zjištěny pozůstatky původní vnitřní omítky navazující na část dvouvrstevné lité maltové podlahy.

Zkoumaná část I. patra původního gotického traktu hradu je silně poznamenaná četnými pozdějšími přestavbami. Tato nepříznivá situace způsobila, že v původním stavu zůstaly pouze zbytky zdí. Vnitřní prostory jsou zcela zničeny. Proto nebylo možno zatím vyřešit otázku původní funkce jednotlivých místností, jejich vzájemné propojení a komunikační systém. Na základě porovnání úrovní podlah je možno uvažovat o nejméně dvou gotických stavebních fázích tohoto křídla hradu. S definitivním řešením této otázky bude nutno počkat do dokončení průzkumu stavebních článků a zdí hradu.

Další část archeologického průzkumu proběhla v tomto roce pod podlahou chodby severního tzv. haličského traktu hradu. Tento prostor představuje vlastně část parkánu původního gotického hradu. Při výzkumu byla zachycena vnější zeď hradu, zachovaná do výšky asi 3,5 m, silně narušená pozdějšími, hlavně barokními přestavbami. U paty gotické zdi byla objevena část kamenného kanálku, který vedl přes parkán a ústil zřejmě do příkopu. Ústí kanálku tvoří velká kamenná deska šikmo položená, nad níž se ve vzdálenosti 90–95 cm od vnější zdi hradu klene nízká kamenná klenba. Dno kanálku je zatesáno do skály.

Archeologický průzkum NKP Špilberku je zatím na začátku. Teprve po jeho dokončení, po vyhodnocení všech nálezů, stavebních prvků a srovnáním se zachovaným plánovým materiálem bude možno říci, zda se podaří vyjasnit beze zbytku původní gotickou podobu hradu.

Z u s a m m e n f a s s u n g

Die erste Etappe der archäologischen Rekognoszierung des nationalen Kulturdenkmals Spielberg

Die archäologische Rekognoszierung des nationalen Kulturdenkmals Spielberg in Brno wurde im Zusammenhang mit der Gesamtrekonstruktion der Burg im Dezember 1984 eingeleitet. Aufgabe dieser Rekognoszierung war die Revision der bisher bekannten Daten über die gotische Gestalt der Burg und der Versuch, neue Informationen zu gewinnen. Die eigentliche Arbeit begann mit der Räumung des ersten Stockwerks des östlichen Burgtraktes. Nach Entfernung des Schuttes und Entblößung von Teilen der gotischen Mauern des ersten Stockwerks und der Deckenwölbungen der Erdgeschoßräume ist es möglich, die ursprüngliche Angliederung dieses Teils der ersten Stockwerks an einen gotischen viereckigen Turm, den Raum über der Durchfahrt, den Raum des großen Saales und das Zimmer hinter diesem Saal nachzuweisen. Angesichts der häufigen Umbauten, die

diesen Raum betrafen, kann man heute über die ursprüngliche Funktion der einzelnen Räumlichkeiten, ihre gegenseitige Verflechtung und das Kommunikationssystem nichts endgültiges sagen. Im Blick auf die Unterschiede des Fußbodenniveaus lassen sich mindestens zwei gotische Bauphasen dieses Burgflügels in Betracht ziehen; man wird jedoch mit der endgültigen Beantwortung dieser Fragen bis zur Beendigung der Rekognoszierung der Bauglieder und Mauern der Burg warten müssen. Ein weiterer Teil der archäologischen Rekognoszierung verlief in diesem Jahr unter dem Fußboden des Gangs im nördlichen sogenannten Galizischen Burgflügels. Dieser Teil stellt eigentlich einen Burggrabenabschnitt der ursprünglichen gotischen Burg vor. Bei der Untersuchung wurde die Außenmauer der Burg und ein Teil des kleinen steinernen Kanals erfaßt, der über die Burgschanze führte und offenbar im Graben mündete. Die archäologische Rekognoszierung des nationalen Kulturdenkmals Spielberg wird auch im kommenden Jahr fortfahren.

